BİLECİK ŞEYH EDEBALİ ÜNİVERSİTESİ

Eğitim ve Öğretimde Erişilebilirlik Esasları

Engelli Öğrenciler Birim Koordinatörlüğü

2026

BÖLÜM 01

Kurumsal Vizyon ve Yasal Dayanaklar

Kurumsal Vizyonumuz

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, kampüs sınırları içerisinde yer alan her bir bireyin eğitim süreçlerine tam, etkin, engelsiz ve bağımsız katılımını tartışılmaz bir temel insan hakkı olarak kabul etmektedir.

Bu kurumsal vizyon, yalnızca fiziksel düzenlemeleri değil, aynı zamanda akademik kültürümüzün kalıcı ve erişilebilir bir yapıya kavuşturulmasını da kapsayan stratejik bir mükemmeliyet hedefidir.

Anayasa Madde 42

EĞITIM VE ÖĞRENIM HAKKI

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası kapsamında güvence altına alınan bu ilke, hiçbir vatandaşın eğitim hakkından mahrum bırakılamayacağının en üst düzey hukuki teminatıdır. Özel gereksinimli öğrencilerimizin bu haktan eşit şartlarda faydalanabilmesi ortak sorumluluğumuzdur.

"Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez."

Özel durumlar ve farklılıklar dikkate alınarak, yaşanılan çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın hayat boyu eğitim imkânı sunulması yasal bir zorunluluktur.

5378 Sayılı Kanun

MADDE 15 - EĞITIMDE AYRIMCILIK YASAĞI

ULUSLARARASI HUKUK NORMLARI

BM Engelli Hakları Sözleşmesi

2009

Türkiye tarafından 2009 yılında onaylanarak yürürlüğe giren sözleşmenin 24. maddesi, eğitim sistemlerinin her kademede kapsayıcı bir şekilde tasarlanmasını uluslararası bir taahhüt haline getirmiştir.

Yükseköğretim Kurulu Yönetmeliği

14 Ağustos 2010 tarihinde yayımlanan yönetmelik, yükseköğretim kurumlarında engelliler danışma ve koordinasyon birimlerinin kurulmasını zorunlu kılmıştır.

Bu yapılandırma sayesinde üniversiteler, eğitim-öğretim ve sınav ortamlarının öğrencinin özel gereksinimlerine göre akademik standartlardan taviz verilmeden uyarlanmasını resmi bir sürece bağlamıştır.

Koordinatörlüğümüzün Temel Hedefleri

Akademik Eşitlik

Ders ve sınav süreçlerinde fırsat eşitliği sunmak.

Mekansal Erişim

Fiziksel engelleri ortadan kaldıran kampüs tasarımı.

Sosyokültürel Katılım

Üniversite etkinliklerine tam ve bağımsız iştirak sağlamak.

BÖLÜM 02

Özel Eğitimde Temel Kavramlar

Zedelenme

Bireyin doğum öncesi, doğum anı veya doğum sonrası süreçte yaşadığı olumsuzluklara bağlı olarak organların biyofiziksel işlevlerini yitirmesidir.

> *Örnek: Kulağın biyofiziksel yapısının bozuk olması bir zedelenmedir.*

Yetersizlik / Güçlük

Çeşitli zedelenmeler sonucunda organların işlevlerini kısmen veya tamamen yerine getirememesinden doğan kayıplar ve beceri eksiklikleridir.

> *Örnek: Kulağında zedelenme olan bireyin dışarıdaki sesleri işitememesi bir yetersizliktir.*

Özür / Engel

Kişisel veya sosyal yaşantısında, çevresel düzenlemelerin yetersizliği nedeniyle kendi kendisine yapması gereken işleri yapamama ve topluma uyum sağlayamama durumudur.

> Engel, tıbbi bir sorundan ziyade çevresel ve sosyal bir tasarım problemidir.

Risk Altında Olma

Mevcut durumda herhangi bir yetersizliği belirlenemeyen ancak çevresel veya genetik faktörler sebebiyle ileride bir yetersizlik gösterme olasılığı yüksek olan bireylerin durumudur.

> Erken müdahale ve önleyici yaklaşımlar gerektirir.

ALTIN KURAL

"Sınırlama yoksa, engel yoktur."

Özel gereksinimli bir birey, eğitim ortamında, günlük yaşamda ya da iş hayatında erişilebilirlik sağlandığı için herhangi bir sınırlamayla karşılaşmıyorsa, bu birey engelli değildir.

BÖLÜM 03

Eğitim ve Ders Uyarlamaları Esasları

Detaylı Ders İzlenceleri

Tüm dersler için haftalık konuları, okuma görevlerini ve değerlendirme ölçütlerini net bir şekilde ifade eden şeffaf ders izlenceleri hazırlanmalıdır. Bu dokümanlar, öğrencinin talep etmesi halinde kendisine yazılı veya dijital metin formatında iletilmelidir.

Erken Materyal Paylaşımı

Öğrencilerin derse önceden hazırlanabilmesi ve materyalleri kendi yardımcı yazılımlarıyla okuyabilmesi hayati önem taşır. Ders notları, sunumlar ve okuma kaynakları, ilgili dersten **en geç 48 saat önce** UZEM veya AVESİS sistemleri üzerinden erişilebilir şekilde paylaşılmalıdır.

Görsel Materyal Desteği

Ders anlatımı esnasında kullanılan video, belgesel veya film gibi tamamen görsele ve işitmeye dayalı eğitim materyallerinde; talep halinde anında **altyazı veya sesli betimleme** seçeneklerinin aktif hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Ses Kaydı İzni

Görme engelli, disleksi veya not alma güçlüğü yaşayan öğrencilerin; sınıf içi kişisel görüş ve tartışmalar hariç olmak üzere, doğrudan teorik anlatıma dayanan objektif ders konularını ses kayıt cihazıyla kaydetmelerine öğretim elemanı tarafından izin verilmelidir.

Akran ve Not Tutucu Desteği

Sınıf içinde tahtayı takipte, dinlemede veya motor becerilerinden dolayı yazmada zorlanan engelli öğrencilere talep etmeleri halinde bir "gönüllü akran not tutucu" atanır. Tutulan ders notlarının dersin hemen bitiminde ilgili öğrenciye iletilmesi koordine edilir.

Stratejik Oturma Düzeni

Özel gereksinimli öğrencinin; sırasına kolaylıkla girip çıkabileceği, gerektiğinde dudak okuma yapabilmesi için eğitmeni net görebileceği ve ortam ışığının doğrudan gözünü almayacağı (ışık arkadan gelecek şekilde) sınıfın ön veya en erişilebilir kısmına oturtulması sağlanmalıdır.

BÖLÜM 04

Zihinsel Yetersizlik Grubu

Zihinsel Yetersizlik Nedir?

Gelişim dönemi içinde (18 yaşından önce) ortaya çıkan; zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde belirgin düzeyde ve anlamlı sınırlılıklar görülmesi durumudur. Bireyin dünyayı algılama ve işleme hızı değişkenlik gösterir.

Zihinsel Yetersizlik Dereceleri

HAFİF

Sınırlı seviyede destek ve özel düzenleme ihtiyacı.

ORTA

Akademik ve günlük becerilerde yoğun eğitim ihtiyacı.

AĞIR

Yaşamın her alanında tutarlı destek hizmeti ihtiyacı.

ÇOK AĞIR

Yaşam boyu sürekli bakım ve gözetim zorunluluğu.

Somutlaştırma İlkesi

- Soyut kavramlar yerine somut materyaller kullanın.
- Yeni teknik terimleri öncesinde çalışma kağıdıyla açıklayın.
- Bir konu iyice kavranmadan yeni konuya geçmeyin.

Değerlendirme Yaklaşımı

- Geniş ve kapsamlı ödevleri küçük, yönetilebilir parçalara bölün.
- Öğrenciyi gruptaki diğer öğrencilere göre değil, kendi içindeki gelişimine göre değerlendirin.
- İşlem gerektiren sorularda sadece nihai sonuca değil, çözüm gidişatına puan verin.

BÖLÜM 05

Görme Yetersizliği Grubu

Az Gören Birey

Düzeltmelerden sonra iki gözle görmesi **20/70 ile 20/200** arasındadır.

Büyük puntoları okuyabilir ve kısmen görsel materyallerden yararlanabilirler.

Kör Birey

Düzeltmelerden sonra iki gözle görmesi **1/10'dan aşağı** olan bireylerdir.

Görsel öğretim materyallerinden ve standart okuma eylemlerinden yararlanamazlar.

İletişim Başlangıcı

Görme engelli bir öğrenciyle iletişime geçmeden önce mutlaka sesli olarak kendinizi tanıtın ve sınıftan veya yanından ayrılırken ayrıldığınızı mutlaka belirtin. Yalnızca görmeye dayalı (burada, şuraya gibi) işaret zamirlerini kullanmaktan kaçının.

Sınıf İçi Işık Kullanımı

Az gören öğrencilerin parlamalardan etkilenmemesi ve mevcut görme kalıntılarını en üst düzeyde kullanabilmeleri için, güneş veya pencere ışınlarının arkadan geleceği şekilde (öğrencinin yüzüne doğrudan vurmayacak) bir oturma düzeni oluşturulmalıdır.

Tahta ve Slayt Betimlemesi

Öğretim elemanı, tahtaya yazdığı her formülü, terimi veya slaytta gösterdiği grafik, resim ve tabloyu yüksek sesle, detayları eksiltmeden ve sırasına uygun şekilde sözel olarak betimlemek zorundadır.

Erişilebilir Dijital Formatlar

Görme engelli öğrenciler basılı kaynakları kullanamadığı için, tüm ders dokümanları, okuma metinleri ve sunumlar; ekran okuyucu programların (JAWS, NVDA vb.) okuyabileceği yapılandırılmış MS Word, arama yapılabilir PDF veya MP3 formatlarında önceden teslim edilmelidir.

BÖLÜM 06

İşitme Yetersizliği Grubu

İşitme Kaybı Dereceleri Özeti

16-40 dB

Hafif Kayıp

Sessiz ortamda zayıf sesleri duymakta zorluk.

41-70 dB

Orta Kayıp

Aktarak yakın mesafeden iletişim kurulabilir.

71-90 dB

Ağır Kayıp

Yüksek sesli kelimeleri bile ayırt edememe.

91+ dB

Çok Ağır

Konuşulıklı normal konuşmalar tamamen duyulmaz.

Göz Teması ve Konum

İşitme engelli öğrenciler dudak okuma ve görsel ipuçlarına yoğun şekilde güvenir.

Bu sebeple konuşmaya başlamadan önce dikkati çekmek için omuza hafifçe dokunulmalı ve konuşma süresince yüzünüz her zaman öğrenciye dönük kalmalıdır.

Konuşurken ağzı el veya bir kâğıt parçası ile kapatmak dudak okumayı tamamen imkansız hale getirir.

Normal bir yüz ifadesiyle, kelimeleri abartılı şekilde uzatmadan ve doğal bir tempoda konuşmak en doğru iletişim yöntemidir.

Dudak Okumayı Engellememe

Tahtaya Yazarken Konuşmama

Eğitimcilerin en sık yaptığı hatalardan biri tahtaya yazı yazarken, sırtı sınıfa dönük şekilde anlatıma devam etmesidir. Bu durum işitme engelli öğrencinin konu ile bağını anında koparır. Önce yazılmalı, sonra yüz sınıfa dönülerek açıklanmalıdır.

Anlamı Koruma ve Alternatif Yollar

Öğrenci söylediğiniz bir kelimeyi iki kez tekrarlamanıza rağmen anlamadıysa, sesi daha fazla yükseltmek yerine eş anlamlı başka bir kelime kullanın. Eğer hala anlaşılmıyorsa ısrar etmeden iletişimi anında yazılı metne veya şekle dökün.

BÖLÜM 07

Diğer Özel Gereksinim Grupları

Dil ve Konuşma Güçlüğü

- Ders içinde söz aldıklarında veya soru sorduklarında geniş zaman tanıyın.
- Kekeleme veya duraksama anlarında asla onların yerine cümleyi tamamlamayın.
- Nasıl telaffuz ettiğine değil, fikrin özüne odaklanarak iletişimi sürdürün.

- Tekerlekli sandalye kullanan öğrencinin sınıf içine kolayca yerleşeceği engelsiz, sabit bir masa tahsis edin.
- Bina veya derslik değişimlerinde asansör ve rampa kullanım sürelerini hesaba katarak ek süre opsiyonu sağlayın.

Ortopedik Yetersizlik

Özgül Öğrenme Güçlüğü

Disleksi, diskalkuli gibi durumlar zeka geriliği değil, bilgi işleme sürecindeki nörobiyolojik farklılıklardır.

Bu öğrencilere ders anlatılırken karmaşık ve uzun yönergeler yerine kısa, net ve ardışık parçalara bölünmüş ödevlendirme modelleri uygulanmalıdır. Hesap makinesi kullanımına izin verilmelidir.

Duygusal krizler veya ani duyusal yüklenmeler yaşayan öğrencilerin, çevre koşullarından kaynaklı tetikleyicilere karşı hassasiyeti yüksektir.

Sınıf ortamında veya sınav esnasında ani bir psikolojik baskı hissettiklerinde, kısa süreliğine hava almaları ve mekanı terk etmeleri için peşinen esneklik tanınmalıdır.

Sosyal ve Duygusal Uyum

BÖLÜM 08

Sınav ve Etkinlik Koordinasyon Esasları

GÜNLÜK SINAV LIMITI

2

Zihinsel ve fiziksel yorgunluğun akademik başarıyı düşürmemesi için, engelli öğrencilere bir günde en fazla 2 sınav planlanması zorunludur.

YASAL EK SÜRE HAKKI

%50

60 soru altındaki sınavlarda en az 20 dakika, 60 soru ve üzerindeki sınavlarda en az 30 dakika olmak üzere, sınav süresinin yarısı kadar ek süre verilir.

Doğrudan İşaretleme

Öğrenme güçlüğü, disleksi veya ince motor beceri eksikliği olan öğrencilerin, cevapları küçük baloncuklu optik formlara geçirmesi odak kaybına yol açar. Cevapları doğrudan kitapçığa işaretleme izni verilmelidir.

Seyrek Sayfa Düzeni

Sınav kağıtları yoğun metin bloklarıyla doldurulmamalıdır. Bir sayfaya düşen soru sayısı azaltılmalı, satır aralıkları genişletilmeli ve farklı soru türleri arasındaki geçişler kalın çerçevelerle ayrılmalıdır.

Bireysel Sınav ve Gözetmen Desteği

Dikkat eksikliği, hiperaktivite veya fiziksel engeli raporla belgelenmiş öğrencilerin talebi halinde, dikkatin dağılmayacağı tek kişilik ortamlarda sınav organize edilir ve ihtiyaç duyulan uzman (okuyucu, yazıcı veya işaretleyici) üniversite tarafından görevlendirilir.

Sosyokültürel Etkinlik Kapsayıcılığı

Fiziksel Düzen

Tekerlekli sandalyeye uygun, sahneyi gören özel alanlar.

Dijital Duyuru

Tüm afişlerde ekran okuyucuya uygun alternatif metin.

Çevirmen Tahsisi

Önemli törenlerde işaret dili çevirmeni zorunluluğu.

Katılımınız için teşekkürler.

Lütfen telefonunuzun kamerasını kullanarak eğitim değerlendirme anketimizi doldurunuz.

Engelli Öğrenciler Birim Koordinatörlüğü

DEĞERLENDIRME ANKETI